

Perspectiefonderzoek ecologische en biologisch-dynamische land- en tuinbouwproducten

Perspectives of ecological and biologic-dynamic agricultural- and horticultural products
ing. J.G. Groenwold, LEI

Inleiding

Vanuit de achtergrond om de markt voor biologisch-dynamische en ecologische (BD/EKO)-producten te vergroten, is voorafgaand hieraan door LEI-DLO een onderzoek naar de structuur van productie, afzet en verwerking uitgevoerd. Hiertoe is onder producenten een enquête gehouden, evenals onder de handel en distributie. De enquêteresultaten slaan op het productiejaar 1988. Deze cijfers zijn inmiddels enigszins gedateerd omdat de omvang in areaal en aantal bedrijven nog sterk toeneemt. Zo is het areaal sinds 1988 toegenomen van circa 6200 ha naar ruim 10000 ha. Concretere cijfers na dit onderzoek zijn echter niet voorhanden of verwoord in een publikatie. In dit onderzoek zal alleen de productie van de akkerbouw- en groentesector worden belicht.

De onderzoeksresultaten zijn vastgelegd in LEI-mededeling 425.

Productie in Nederland

De productie-omvang in 1988 bedroeg 45 miljoen gulden. Ten opzichte van de totale produktiewaarde van landbouwproducten in Nederland was dit 0,15%. In 1998 was het areaal van de BD- en EKO-bedrijven 6200 ha en daarvan was circa 53% in de steekproef vertegenwoordigd. De relatieve verhouding in arealen en omzet is in tabel 155 weergegeven.

Uit het onderzoek is gebleken dat de BD-akkerbouwbedrijven aanzienlijk groter (40,9 ha) zijn dan de EKO-bedrijven (24,1 ha). Het aantal arbeidsuren vertoont een grote spreiding, vooral op de EKO-bedrijven. Gemiddeld ligt de arbeidsinzet circa 25% hoger dan op de gangbare bedrijven.

Voor de vollegrondsgroentebedrijven geldt ook dat de EKO-bedrijven meer gespecialiseerd zijn dan de BD-bedrijven. Ook het aantal arbeidsuren per ha is op de EKO-bedrijven meer dan 100% hoger dan op

de gangbare bedrijven; op de BD-bedrijven is dat circa 50% meer.

Bedrijfsresultaten

De bruto geldopbrengst is op de BD- en EKO-akkerbouwbedrijven lager (10-20%) en de arbeidskosten zijn, zoals reeds hierboven vermeld, 15 tot 25% hoger dan op de gangbare akkerbouwbedrijven. De verschillen in andere kosten zijn vrijwel te verwaarlozen. Het netto bedrijfsresultaat is met aannames voor de overige vaste kosten, voor de BD-bedrijven hoger dan van de gangbare akkerbouw, en voor de EKO-bedrijven behoorlijk lager. Dit verschil moet vooral worden geweten aan de goedkopere arbeid op BD-bedrijven en aan het feit dat de geldopbrengst niet veel lager was dan op de gangbare akkerbouwbedrijven.

Ook op de BD- en EKO-vollegrondsgroentebedrijven blijft de omzet achter en zijn de arbeidskosten hoger dan op de gangbare vollegrondsgroentebedrijven. Als gevolg hiervan blijft het netto bedrijfsresultaat ver achter met de gangbare bedrijven. Wanneer de arbeidsopbrengst per ondernemer wordt bekeken, dan zijn de verschillen kleiner omdat er op de BD- en EKO-bedrijven meer arbeid wordt aangewend. Wel moet bij deze vergelijking worden opgemerkt dat de afzetkosten bij de BD- en EKO-bedrijven in de resultaten zijn verwerkt. Dit geldt niet voor de gangbare vollegrondsgroentebedrijven.

Gewasresultaten

Het bouwplan op de BD- en EKO-akkerbouwbedrijven is behoorlijk extensiever dan op de gangbare akkerbouwbedrijven, zoals is te zien in tabel 156. Op de BD- en EKO-bedrijven worden vooral meer granen en groenvoeders geteeld. Aardappelen worden in een vruchtwisseling van 1:6 tot 1:10 geteeld, ter-

Tabel 155. Areaal en geldopbrengst in procenten van de BD- en EKO-bedrijven.

BD/EKO	areaal	geldopbrengst
akkerbouw	39	19
melkveehouderij	47	56
vollegrondsgroente	5	21
fruitteelt	2	4
overig	7	<1

Tabel 156. Aandeel van gewassen in het bouwplan op akkerbouwbedrijven.

gewas	BD	EKO	gangbaar ¹⁾
granen	39	48	33
aardappelen	13	10	27
uien	3	2	2
peulvruchten	4	10	7
vollegrondsgroente	2	4	0
suikerbieten	5	2	21
groenvoerders	25	14	0
overig	9	10	10

¹⁾ Bron LEI-DLO: BUL 11-88/89.

wijl de gangbare akkerbouw 1:3 of 1:4 teelt.

In het onderzoek is alleen de gewasopbrengst zoals de kg-opbrengst en prijs belicht. In het algemeen kan worden geconcludeerd dat de kg-opbrengsten van de BD- en EKO-produkten lager zijn dan van de gangbare produkten, maar door een hogere prijs wordt dit verschil meer dan goedgemaakt.

In de biologische akkerbouw zijn aardappelen en granen het meest vertegenwoordigd. Hoewel de kg-opbrengst van consumptie-aardappelen in het jaar 1988 circa 40% lager was, was de prijs circa 400% hoger. De bruto geldopbrengst lag daarmee ongeveer 250% hoger. De bruto geldopbrengst voor zaaieuwen lag maar liefst 400% hoger. Wintertarwe behaalde een 180-210% hogere prijs en realiseerde daarvoor een gelijke of hogere geldopbrengst.

Ook op de BD- en EKO-vollegrondsgroentebedrijven zijn de teeltplannen extensiever. Ze zijn echter minder eenduidig dan op de akkerbouwbedrijven. Er worden gemiddeld 12 gewassen geteeld tegen drie in de gangbare sector. De meeste bedrijven hebben een vijf- tot zevenjarige rotatie, bestaande uit zes tot negen gewassen. De voornaamste produkten zijn winterpeen, krotten, pompoen, prei, bloemkool, rode

kool en op de EKO-bedrijven komen daar nog koolrapen bij. De kg-opbrengsten blijken 5-45% lager te zijn dan in de gangbare teelt. De prijs daarentegen lag 15 tot 150% hoger.

Perspectieven

In de akkerbouw zal vooral de prijsvorming moeten zorgen voor goede perspectieven. Door het extensieve bouwplan zal een deel van de lagere opbrengst per ha hierdoor gecompenseerd moeten worden. Een blijvende hogere prijs zal alleen bij een toenemende vraag naar deze produkten gerealiseerd kunnen worden. Uit onderzoek van Baggerman et al. (1992) hebben consumptie-aardappelen nu een marktaandeel van circa 2,5%.

In de vollegrondsgroentesector drukt het extensieve bouwplan behoorlijk zwaar door in het netto bedrijfsresultaat. Hoog salderende gewassen als prei en bospeen kunnen niet zoals in de gangbare sector continu worden geteeld. Dit nadeel vereist circa 10% hogere saldi van de andere gewassen. Omdat bovendien ook nog extensieve gewassen worden geteeld als grasland, moet in totaal een 25-30% hoger saldo worden behaald.

Door een efficiënte afzet van de produkten, kunnen de kosten voor afzet gaan dalen en kunnen de marges tussen de producentenprijs en consumentenprijs lager worden, waardoor de producent kan profiteren van hogere saldi en de consument van lagere prijzen.

Dit onderzoek heeft een aantal vervolgstudies in gang gezet, vooral in de richting van marktonderzoek.

Enkele opvallende conclusies daaruit waren dat de consumenten nauwelijks van het bestaan van de BD- en EKO-produkten weten en slechts een geringe meerprijs willen betalen voor het biologische produkt. Uit onderzoek van Hack (1993) wordt geen sterke groei van de biologische sector verwacht. Een marktaandeel van 2% lijkt haalbaar, 6% zeker niet. Het grootste knelpunt blijkt de geringe omvang van de vraag te zijn. De handel en verwerking van biologische produkten is vaak kleinschalig of vormt slechts een geringe produktstroom binnen de onderneming.

Samenvatting

In 1988 is een enquête gehouden onder producenten van biologische bedrijven. De financiële opbrengst van de gehele sector bedroeg circa 45 miljoen gulden. Ten opzichte van de totale gangbare produktiewaarde was dit 0,15%.

Het areaal aan akkerbouw en veehouderij beslaat 86% van de totale biologische oppervlakte. Opvallend is dat op 5% van het groente-areaal 21% van de financiële opbrengst wordt gehaald.

De belangrijkste conclusies uit dit onderzoek waren dat de geldopbrengst achterblijft bij de gangbare landbouw en dat de arbeidskosten in de meeste gevallen flink hoger waren. De geschatte netto bedrijfsresultaat bleef daardoor ver achter bij de gangbare landbouw.

Wat het bouwplan betreft kan geconcludeerd worden dat de vruchtwisseling extensiever en veelzijdiger is. Aardappelen worden vaak tussen 1:6 en 1:10 ge-

teeld, de gangbare landbouw teelt tussen 1:3 en 1:4. In de groenteteelt worden gemiddeld 12 gewassen geteeld, tegenover gemiddeld drie in de gangbare teelt.

De prijsvorming zal in de plantaardige sector moeten zorgen voor goede perspectieven. Door het extensievere bouwplan zal een deel van de lagere opbrengst per ha hierdoor gecompenseerd moeten worden. Een deel van een hogere opbrengstprijs zal gevonden kunnen worden in lagere kosten voor de afzet, indien deze efficiënter plaatsvindt.

Literatuur

Kleijn, E.H.J.M. de, et al. Produktie en afzet van BD- en EKO-produkten. LEI-Mededeling 425 ISBN 90-5242-072-6 (1990).

Baggerman, T. en M.D. Hack. Consumentenonderzoek naar de biologische produkten; hoe het marktaandeel verder vergroot kan worden. LEI-Mededeling 463 ISBN 90-5242-166-8 (1992).

Hack, M.D., et al. De groothandel en verwerking van biologische produkten; de mogelijkheden van het gangbare naast het biologische kanaal. LEI-Mededeling 480 ISBN 90-5242-201-X (1993).

Summary

In 1988 a questionnaire was held by LEI-DLO about the production of biological food. The financial production of this sector was about 45 million guilders. In relation to the current production this is merely 0.15 % of the total production. The acreage of arable and dairy land represent 86% of all biological acreage. Notably is that on 5% of the vegetable acreage, 21% of the total financial yield was reached.

The overall conclusions where that the financial yield was lower for the biological farms, the cost of labour was higher. The estimated net result was lower than the current farms.

The cropping plan was more extensive: only once in seven or ten years potato's and merely each two year a monocotyle crop.

The perspectives of the biological production should be exist in higher prices for the products. Only then the extensive cropping plan can be profitable.